

Capitolul I

ASPECTE GENERALE PRIVIND PROCESUL PENAL

Cuprinsul capitolului: 1. Raportul dintre Partea Specială și Partea Generală a dreptului procesual penal; 2. Sediul materiei; 3. Fazele procesului penal.

1. Raportul dintre Partea Specială și Partea Generală a dreptului procesual penal

Legea penală definește acțiunile/inacțiunile care constituie infracțiuni, precum și sancțiunile aplicabile acestora. Odată comisă o faptă de natură penală, este necesar a fi descoperită persoana care a comis faptele, împrejurările în care le-a comis, precum și orice aspect care poate influența antrenarea răspunderii penale sau sancțiunea aplicabilă. Aceasta nu este o responsabilitate individuală, a celui vătămat în mod direct prin comiterea unei infracțiuni (victima). Descoperirea și sancționarea infractorilor cade în responsabilitatea Statului, în baza unor reguli prestabilite. Aceste reguli trebuie să fie clar reglementate prin lege, pentru a nu lăsa la puterea discreționară a judecătorului, chemat să stabilească responsabilitatea penală a unei persoane, modalitatea de desfășurare a procesului¹.

Dreptul procesual penal privit în ansamblu reglementează procedura prin care se stabilește dacă a fost comisă o infracțiune, dacă o anumită persoană a comis fapta, iar în caz afirmativ, stabilește și modalitatea de individualizare și aplicare a unei sancțiuni. Dreptul procesual penal se prezintă ca un complex de norme ce constituie în fapt un instrument de aplicare în concret a normelor de drept penal. Prin mijloacele puse la dispoziția judecătorului, se va putea stabili dacă fapta comisă este tipică, adică întrunește elementele infracțiunii reglementate în abstract de către legiuitor prin norma de drept penal substanțial, dacă a fost săvârșită cu vinovăția prevăzută de lege, dacă este nejustificată și respectiv imputabilă persoanei care a săvârșit-o. În lipsa unor reglementări de desfășurare a procesului penal, norma penală de drept substanțial fie ar rămâne fără aplicabilitate, fie ar fi aplicată discreționar.

¹ P. Tonini, *Manuale di procedura penale*, ed. XX, Giuffrè Francis Lefebvre, Milano, 2018, p. 2.

Descoperirea infracțiunilor și tragerea la răspundere penală a celor vinovați se naște din necesitatea protejării societății. Dar în același timp, este necesară asigurarea unor metode de descoperire și tragere la răspundere care să garanteze dreptul la apărare al celui acuzat, pentru a evita pericolul unei condamnări injuste. Chiar și în situația în care o persoană este vinovată de comiterea unei infracțiuni, trebuie evitat pericolul aplicării unor sancțiuni mai grave decât cele prevăzute pentru faptele comise. Din acest punct de vedere, procesul penal are un dublu rol: protejarea societății împotriva infracțiunilor și protejarea acuzatului de eventualitatea unei represiuni injuste. Cele două roluri au o importanță egală, chiar dacă protejarea societății reprezintă un interes comun, un interes public, iar apărarea acuzatului de săvârșirea unei fapte ar părea că este doar un interes privat. Regulile care oferă protecție unui acuzat sunt aplicabile oricărei persoane aflat într-o situație similară, astfel interesul individual al unui anumit inculpat devenind de fapt un interes comun, al tuturor cetățenilor, care ar putea, la un moment dat, să se afle chiar ei în aceeași situație, respectiv de a fi acuzați de săvârșirea unei fapte penale.

Procedura penală constituie un ansamblu de reguli procesuale și procedurale ce stabilesc modalitatea prin care se realizează urmărirea și judecarea persoanelor bănuite de săvârșirea unor infracțiuni, dar cu respectarea întocmai a drepturilor și libertăților individuale în echilibru cu interesele societății.

Interesul societății pretinde o descoperire și represiune rapidă a celor care au înfrânt legea penală. Procedura penală este obligată să stabilească principiile de organizare judiciară (separarea funcțiilor judiciare, dublul grad de jurisdicție etc.), regulile de constatare și cercetare a infracțiunilor, de administrare a probelor, de judecată, însă fără a sacrifica interesul individului în raport de interesul societății. Certitudinea vinovăției rămâne supremul deziderat al unei justiții care respectă individul: „mai bine să rămână nepedepsiți o sută de vinovați, decât să fie condamnată o singură persoană nevinovată”².

Dreptul procesual penal cuprinde reguli procesuale, adică prescrie actele necesare pentru declanșarea, desfășurarea, soluționarea și stingerea procesului penal și reguli procedurale prin care se indică modul în care trebuie procedat pentru a se aduce la îndeplinire actele procesuale.

Dreptul procesual penal este suma tuturor instituțiilor juridice ce au menirea să apere și să lase în deplina lor exprimare drepturile și libertățile omului, ceea ce înseamnă că prin Codul de procedură penală, obiectul de lucru al dreptului procesual penal, se instituie garanția supremă a marilor valori și principii, ce asigură respectul drepturilor și libertăților fundamentale.

După lungi tratative politice, o nouă reglementare în domeniul procesului penal a intervenit prin adoptarea Legii nr. 135/2010 care a intrat în vigoare la 1

² G. Stefanie, G. Levasseur, B. Bouloc, *Procedure penale*, ed. XIV, Dalloz, Paris 1990, p. 3.

februarie 2014³. Noul Cod de procedură penală a fost marcat însă de criticile de neconstituționalitate tot mai numeroase, fiind modificate întregi instituții prin declararea neconstituționalității unor articole.

În partea generală a Codului de procedură penală sunt cuprinse principiile și limitele aplicării legii procesuale penale, acțiunea penală și acțiunea civilă în procesul penal, participanții, probele, mijloacele de probă și procedeele probatorii, măsurile preventive și alte măsuri procesuale în materie, actele procesuale și actele procedurale comune.

În partea specială a Codului de procedură penală sunt prezentate organele chemate să îndeplinească scopul procesului penal, atribuțiile acestora, actele pe care le pot îndeplini în diferitele etape ale procesului penal, procedurile speciale, normele ce privesc executarea hotărârilor penale. Practic, partea specială cuprinde fazele procesului penal, respectiv faza urmăririi penale, faza de cameră preliminară, faza judecătii (ce cuprinde judecata propriu-zisă, căile de atac și procedurile speciale) și faza executării hotărârilor penale.

Însă cele 2 părți ale dreptului procesual penal funcționează în simbioză, iar nu izolat, în condițiile în care partea generală tratează chestiunile și instituțiile cu aplicare generală pentru toate sau mai multe faze procedurale⁴ ce constituie obiect al studiului părții speciale.

2. Sediul materiei

Actul de bază îl constituie Legea nr. 135/2010 – Codul de procedură penală, intrat în vigoare, astfel cum arătam anterior la data de 1 februarie 2014. De la momentul publicării și până în prezent a suferit numeroase modificări, prin legi de modificare, Ordonanțe de urgență și peste 50 de Decizii ale Curții Constituționale, care au constatat neconstituționalitatea unor articole sau a unor prevederi. În majoritatea deciziilor, instanța constituțională a desființat dispozițiile din codul de procedură penală care încălcau dreptul la un proces echitabil în componentele sale privind contradictorialitatea, oralitatea și egalitatea armelor, în special în procedura camerei preliminare.

De asemenea, aspecte legate de modalitatea de desfășurare a procesului penal, în diferite faze ale acestuia, găsim în **reglementările speciale**. De exemplu, dispozițiile din Codul de procedură penală privind faza de urmărire penală se completează cu legislația privind organizarea Direcției Naționale Anticorupție (O.U.G. nr. 43/2002⁵) care stabilește competența DNA, activitatea agenților și ofițerilor din cadrul acestei structuri, soluționarea plângerii împotriva actelor

³ Publicată în M. Of. nr. 486 din 15 iulie 2010.

⁴ Tr. Pop, *Drept procesual penal*, vol. IV, Ed. Universul Juridic, București, 2019, p. 1.

⁵ Publicată în M. Of. nr. 244 din 11 noiembrie 2002.

procurorilor DNA. Un alt act normativ, O.U.G. nr. 78/2016⁶ privind organizarea Direcției de Investigare a Infrațiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, stabilește aspecte drogatorii de la dreptul comun, reglementând competența DIICOT, desfășurarea activității de către ofițerii sau agenții de poliție judiciară detașați la DIICOT, a specialiștilor în cadrul Direcției de Investigare a Infrațiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, verificarea rechizitoriilor, plângerea împotriva actelor procurorului DIICOT, rezolvarea conflictelor de competență

În faza de judecată, dispozițiile Codului sunt completate de Legea privind organizarea judiciară (Legea nr. 304/2004⁷) care stabilește principiul distribuirii aleatorii a dosarelor și continuității (art. 11), desfășurarea cauzelor pe perioada decretării stării de asediu sau a stării de urgență (art. 11¹), constituirea completelor de divergență (art. 17), constituirea completelor la ICCJ și celelalte instanțe, participarea procurorului la ședințele de judecată (art. 67).

De asemenea, Legea privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal – Legea nr. 254/2013⁸ stabilește reguli aplicabile atât în cazul arestului preventiv, cât și în ceea ce privește executarea pedepselor privative de libertate și a măsurilor educative privative de libertate.

3. Fazele procesului penal

Pentru a apăra ordinea de drept, Statul, prin intermediul organelor sale, trebuie să intervină pentru a descoperi și sancționa persoanele care au săvârșit infracțiuni. Dar, pentru a garanta drepturile fiecărui individ acuzat de săvârșirea unei fapte penale și pentru a evita abuzurile din partea autorităților, această activitate a organelor statului trebuie să se desfășoare conform regulilor stabilite de lege, într-un cadru reglementat – procesul penal.

Codul de procedură penală reglementează desfășurarea întregului proces penal, începând de la momentul sesizării organelor judiciare și până la momentul ulterior executării pedepsei, când intervine procedura reabilitării. Procesul penal se desfășoară în mai multe faze, în fiecare dintre acestea, anumite organe judiciare desfășurându-și atribuțiile specifice în vederea atingerii scopului pentru care a fost instituită fiecare fază în parte.

Înainte de modificările Codului de procedură penală, doctrina împărțea procesul penal fie în două, fie în trei faze. Conform unor opinii, fazele procesului

⁶ Publicată în M. Of. nr. 938 din 22 noiembrie 2016.

⁷ Publicată în M. Of. nr. 827 din 13 septembrie 2005.

⁸ Publicată în M. Of. nr. 514 din 14 august 2013.

penal ar fi urmărirea penală, judecata și executarea pedepselor⁹. Conform altor autori, faza de executare a pedepselor nu ar fi o fază a procesului penal, ci o etapă ulterioară încheierii procesului penal, prin urmare procesul penal ar avea doar faza de urmărire penală și cea de judecată. În literatura procesual penală, există opinii conform cărora normele referitoare la executarea hotărârilor penale aparțin ramurii autonome a dreptului penal executiv¹⁰.

Odată cu introducerea în Codul de procedură penală a instituției camerei preliminare, doctrina a considerat necesar a stabili locul pe care această instituție îl ocupă în cadrul procesului, mai exact dacă este o fază distinctă sau o etapă a fazei de judecată.

Într-o primă opinie, se consideră că instituția Camerei preliminare este o etapă procesuală a fazei de judecată deoarece procesul penal se desfășoară, în modalitatea sa tipică, pe parcursul a trei faze distincte, după cum urmează: urmărirea penală, judecata și punerea în executare a hotărârilor penale¹¹. Astfel, se consideră că procedura camerei preliminare este o etapă procesuală care este inclusă în faza de judecată, însă nu o fază procesuală de sine stătătoare, în acest sens prezentându-se și o serie de argumente:

Potrivit dispozițiilor art. 342 C. pr. pen., obiectul procedurii de cameră preliminară constă în verificarea, *după trimiterea în judecată*, dacă s-a respectat competența, dacă actul de sesizare al instanței este legal întocmit, dacă administrarea probelor și efectuarea actelor de urmărire penală s-au realizat de asemenea în acord cu legislația în vigoare. Așadar, activitatea judecătorului de cameră preliminară ar fi plasată după trimiterea în judecată a dosarului de către procuror.

De asemenea, un alt argument pentru care se susține că procedura camerei preliminare ar fi inclusă în faza de judecată este faptul că după emiterea rechizitoriului procurorul dispune trimiterea în judecată și nu trimiterea dosarului în cameră preliminară.

Totodată, deși este vorba despre două organe judiciare diferite, pe de-o parte judecătorul de cameră preliminară, și pe de altă parte instanța de judecată, conform dispozițiilor Codului de procedură penală, judecătorul de cameră preliminară, după ce își termină activitatea în procedura de cameră preliminară se convertește automat în judecătorul fondului în cauza respectivă, fapt pentru care putem observa unicitatea fazei procesuale a judecării cauzei, rezultând că procedura camerei preliminare este, de fapt, o uvertură a judecării în fond a cauzei.

⁹ A. Șt. Tulbure, A. M. Tatu, *Tratat de drept procesual penal*, ed. a II-a revizuită și adăugită, București, Ed. All Beck, București, 2003, p. 21.

¹⁰ Tr. Pop, *op. cit.*, p. 3.

¹¹ A se vedea I. Neagu, M. Damaschin, *Tratat de procedura penală. Partea specială*, În lumina noului Cod de procedură penală, Ed. Universul Juridic, București 2015, p. 197.

Nu în ultimul rând, un argument pentru susținerea că procedura camerei preliminare ar fi inclusă în faza de judecată este reglementarea conform căreia „judecătorul de cameră preliminară ia măsuri pentru desemnarea unui apărător din oficiu pentru toate cazurile de asistență juridică prevăzute în art. 90”¹², fapt din care rezultă că etapa camerei preliminare este asimilată fazei de judecată¹³.

Alți autori¹⁴ consideră că instituția camerei preliminare ar putea fi considerată o fază distinctă a procesului penal român. Astfel, în procedura camerei preliminare se verifică legalitatea trimiterii în judecată, aceasta fiind o funcție judiciară exclusivă și specifică acestei instituții.

Un alt argument în sprijinul teoriei procedurii camerei preliminare ca fază distinctă a procesului penal decurge din modul de sistematizare al Noului Cod de procedură penală, această instituție fiind reglementată separat în Titlul II din Partea specială a Codului de procedură penală, la fel cum a fost reglementată în Titlul I Urmărirea penală, în titlul III Faza de judecată iar în Titlul IV faza de punere în executare a hotărârilor penale.

Ne raliem opiniei conform căreia procedura camerei preliminare este o fază distinctă a procesului penal deoarece, conform prevederilor art. 346 C. pr. pen., judecătorul de cameră preliminară încheie această procedură printr-o încheiere prin care *dispune începerea judecății*. De aici putem deduce că judecata în sine urmează să înceapă doar după momentul rămânării definitive a încheierii judecătorului de camera preliminară. Mai mult, este posibil ca faza de judecată să nici nu înceapă, în situația în care se dispune restituirea la parchet pentru unul din următoarele motive: rechizitoriul este neregularitar întocmit, iar neregularitatea nu a fost remediată de procuror în termenul prevăzut la art. 345 alin. (3), dacă neregularitatea atrage imposibilitatea stabilirii obiectului sau limitelor judecății, a exclus toate probele administrate în cursul urmăririi penale, sau dacă procurorul solicită restituirea cauzei, în condițiile art. 345 alin. (3), ori nu răspunde în termenul prevăzut de aceleași dispoziții. În toate aceste situații, încheierea prin care se dispune restituirea la parchet încheie faza camerei preliminare și face imposibilă trecerea la următoarea fază, cea a judecății.

De altfel, Curtea Constituțională a arătat în deciziile sale că procedura de cameră preliminară este o fază distinctă a procesului penal, având ca obiect, printre

¹² Conform art. 90 C. pr. pen., asistența juridică este obligatorie când inculpatul este minor, internat într-un centru de detenție ori într-un centru educativ, când este reținut sau arestat, chiar în altă cauză, când față de acesta a fost dispusă măsura de siguranță a internării medicale, chiar în altă cauză, în cazul în care organul judiciar apreciază că inculpatul nu și-ar putea face singur apărarea și atunci când legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa detențiunii pe viață sau pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani.

¹³ I. Neagu, M. Damaschin, *op. cit.*, p. 199.

¹⁴ M. Olariu, Fazele procesului penal român, în conformitate cu prevederile Noului Cod de procedură penală, în *Acta Universitatis George Bacovia*, vol. 3, nr. 1/2014.

altele, verificarea legalității administrării probelor¹⁵. În contextul celor arătate anterior, considerăm că s-ar impune o modificare și precizare din partea legiuitorului. Astfel, la art. 342 C. pr. pen. care stabilește că „obiectul procedurii camerei preliminare îl constituie verificarea, după trimiterea în judecată, a competenței și a legalității sesizării instanței, precum și verificarea legalității administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală” s-ar impune modificarea în sensul de a se arăta că obiectul camerei preliminare îl constituie verificarea, *înainte de începerea judecății și după emiterea rechizitoriului*.

Prin urmare, procesul penal se desfășoară în patru faze: Urmărirea penală, camera preliminară, judecata și executarea pedepselor, fiecare fază având mai multe etape¹⁶.

Urmărirea penală cuprinde etapa de investigare a faptei (declanșată odată cu începerea urmăririi penale până la efectuarea în continuare a urmăririi penale față de suspect); etapa de investigare a persoanei (după continuarea efectuării urmăririi penale față de suspect și include punerea în mișcare a acțiunii penale); rezolvarea cauzei de către procuror¹⁷. Începe odată cu emiterea ordonanței de începere a urmăririi penale *in rem*, doar după acest moment putându-se efectua cercetarea penală: luarea unor măsuri specifice; căutarea și strângerea datelor și informațiilor necesare; administrarea probelor; formularea de cereri; dispoziții privind efectuarea unor acte, admiterea/respingerea unor cereri în probațiune. În funcție de soluția dată de procuror, în rezolvarea cauzei, se va trece la faza camerei preliminare (dacă s-a emis rechizitoriul, s-a dispus o soluție de renunțare), la faza de judecată (când s-a încheiat un acord de recunoaștere a vinovăției) sau se va închide dosarul, prin clasare, putându-se formula plângere împotriva acestei soluții.

Camera preliminară are ca punct de plecare înregistrarea dosarului pe rolul instanței, urmând apoi luarea măsurilor premergătoare (repartizarea aleatorie, comunicarea către inculpat a copiei certificate a rechizitoriului (și eventual, a traducerii acestuia), comunicarea către inculpat, celelalte părți și persoanei vătămate a obiectului camerei preliminare, a dreptului și termenului de formulare a cererilor și excepțiilor raportat la obiectul camerei preliminare); judecata și stabilirea soluției; pronunțarea și comunicarea soluției¹⁸. Se finalizează odată cu rămânerea definitivă a încheierii de cameră preliminară, fie prin neatacarea încheierii, fie prin soluționarea contestației formulate împotriva acesteia, de către judecătorul de cameră preliminară de la instanța superioară.

Judecata cuprinde judecata în prima instanță și cea în apel. Judecata în prima instanță cuprinde: efectuarea unor acte premergătoare, începutul judecății, aducerea

¹⁵ Decizia nr. 809 din 7 decembrie 2017, publicată în M. Of. nr. 178 din 26 februarie 2018.

¹⁶ D. Valea, *Drept procesual penal I. Partea generală*, University Press, Tg. Mureș, 2019, p. 14.

¹⁷ M. Udrioiu, *Procedură penală. Partea specială*, ed. a 3-a, Ed. C.H. Beck, București, 2016, p. 1.

¹⁸ D. Valea, *op. cit.*, p. 16.

la cunoștință a învinuirii, alegerea procedurii de către inculpat, cercetarea judecătorească, dezbaterile, acordarea ultimului cuvânt inculpatului, deliberarea, pronunțarea hotărârii judecătorești și comunicarea acesteia. În situația în care se declară apel, dosarul va fi trimis, după motivarea hotărârii, instanței de apel, care va parcurge etapa efectuării actelor premergătoare (emiterea de citații, desemnarea unui apărător), urmând a proceda ulterior la cercetarea judecătorească. Ca și în fața instanței de fond, vor avea loc dezbaterile (prin raportare la motivele de apel), acordarea ultimului cuvânt inculpatului, deliberarea, pronunțarea hotărârii judecătorești. Din acel moment, al pronunțării, hotărârea va deveni definitivă și în caz de condamnare, se va trece la faza a patra a procesului penal.

Executarea pedepselor. Punerea în executare a hotărârilor penale constă în activitățile specifice de punere în practică a dispozițiilor hotărârii judecătorești cu anumite particularități, raportat la tipul soluției, respectiv tipul de pedeapsă/pedepse aplicate: detențiune pe viață, închisoare sau amendă penală, dispunerea executării sau suspendării acesteia, aplicarea pedepselor complementare și accesorii.

Capitolul II

URMĂRIREA PENALĂ

Cuprinsul capitolului: 1. Obiectul și scopul urmăririi penale; 2. Trăsăturile caracteristice ale urmăririi penale – 2.1. Procedura din cursul urmăririi penale este nepublică; 2.2. Subordonarea ierarhică; 2.3. Caracterul necontradictoriu; 2.4. Caracterul preponderent scris; 3. Organele de urmărire penală – 3.1. Ministerul Public; 3.2. Organele de cercetare penală; 4. Actele organelor de urmărire penală – 4.1. Ordonanțele; 4.2. Referatele; 4.3. Procesele verbale; 4.4. Alte acte ale Procurorului; 5. Modurile de sesizare a organelor de urmărire penală – 5.1. Plângerea; 5.2. Denunțul; 5.3. Actele încheiate de unele organe de constatare; 5.4. Sesizarea din oficiu; 5.5. Plângerea prealabilă; 5.6. Sesizarea formulată de persoana prevăzută de lege; 5.7. Sesizarea formulată cu autorizarea organului prevăzut de lege; 5.8. Sesizarea comandantului militar; 6. Examinarea sesizării; 7. Conducerea și supravegherea activității organelor de cercetare penală de procuror; 8. Urmărirea penală efectuată în mod obligatoriu de procuror; 9. Desfășurarea urmăririi penale – 9.1. Începerea urmăririi penale; 9.2. Continuarea cu privire la persoană; 9.3. Punerea în mișcare a acțiunii penale; 9.4. Procedura audierii anticipate; 9.5. Extinderea urmăririi penale sau schimbarea încadrării juridice; 9.6. Suspendarea urmăririi penale; 9.7. Rezolvarea cauzelor; 9.8. Continuarea urmăririi penale la cererea suspectului sau a inculpatului; 9.9. Reluarea urmăririi penale; 10. Plângerea împotriva măsurilor și actelor de urmărire penală – 10.1. Plângerea în cazul soluțiilor de clasare.

1. Obiectul și scopul urmăririi penale

Urmărirea penală reprezintă prima fază a procesului penal, care începe în momentul în care, în urma sesizării, organul de urmărire penală dispune prin ordonanță începerea urmăririi penale și se termină prin soluția dată de către procuror, care poate fi de trimitere în judecată, clasare, renunțare la urmărire penală sau încheierea unui acord de recunoaștere a vinovăției.

Urmărirea penală constă în totalitatea activităților desfășurate de organele de urmărire penală, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se dispună trimiterea

în judecată a unei anumite persoane. Este o fază preliminară¹⁹ și obligatorie, neexistând niciun proces penal la care să lipsească această fază.

Urmărirea penală are ca obiect strângerea probelor necesare cu privire la:

- existența infracțiunilor,
- identificarea persoanelor care au săvârșit o infracțiune,
- stabilirea răspunderii penale a acestora.

Existența infracțiunii presupune stabilirea existenței acțiunii sau inacțiunii, precum și dacă aceea acțiune/inacțiune întrunește toate elementele constitutive ale unei infracțiuni. Se referă atât la infracțiuni consumate cât și la cele în fază de tentativă. De asemenea, se va stabili caracterul continuat dacă este cazul, identificând fiecare act material.

Identificarea persoanelor care au săvârșit infracțiunea presupune identificarea tuturor participanților, indiferent de calitatea în care au contribuit la săvârșirea acesteia de autor, instigator sau complice.

Stabilirea răspunderii penale presupune identificarea existenței acelor situații în care persoana nu ar răspunde penal, dacă există vreo cauză justificativă²⁰ sau de neimputabilitate²¹, precum și dacă există o cauză de nepedepsire²².

Deși textul art. 200 C. pr. pen. nu prevede în mod expres, constituie obiect al urmăririi penale și identificarea victimelor infracțiunii, precum și luarea unor măsuri asiguratorii sau preventive dacă se impun²³. Astfel, activitățile de urmărire penală trebuie să asigure clarificarea tuturor aspectelor legate de latura penală, dar și a celor legate de latura civilă sau cele privind persoana vătămată²⁴. Acestea pot avea influență asupra încadrării juridice a faptei, de exemplu stabilirea prejudiciului face ca fapta de evaziune fiscală să fie încadrată în varianta tip sau agravantă, calitatea de magistrat, polițist etc. a persoanei vătămare va putea determina reținerea infracțiunii de ultraj în locul infracțiunii de amenințare.

Organele de urmărire penală sunt obligate să își desfășoare activitatea cu scopul de a strânge și de a administra probe atât în favoarea, cât și în defavoarea suspectului sau inculpatului. Administrarea probelor în faza de urmărire penală se face atât din oficiu cât și la cerere (art. 100 alin. 1 C. pr. pen.). Acest aspect se circumscrie rolului activ atribuit organelor de urmărire penală, prevăzut în art. 285

¹⁹ De exemplu, în Italia poartă denumirea de *indagini preliminari*, noțiunea scoțând în evidență scopul acestei faze – de instrument preliminar, de determinare a necesității judecății.

²⁰ Art. 18-22 C. pen.: legitima apărare, starea de necesitate, exercitarea unui drept sau îndeplinirea unei obligații, consimțământul persoanei vătămate.

²¹ Art. 24-31 C. pen.: constrângerea fizică, constrângerea morală, excesul neimputabil, minoritatea, iresponsabilitatea, intoxicația, eroarea, cazul fortuit.

²² De exemplu, desistarea, împiedicarea producerii rezultatului, sau calitatea de soț sau de rudă apropiată a autorului infracțiunii în cazul infracțiunilor de favorizarea făptuitorului sau a tăinuiri.

²³ În cazul infracțiunii de evaziune fiscală, luarea măsurilor asiguratorii este obligatorie.

²⁴ A. Crișu, *Drept procesual penal*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2011, p. 385.

alin. 1 și 306 C. pr. pen. și este necesar pentru a se ajunge la o soluționare justă a cauzei²⁵.

După etapa de strângere a probelor, urmează etapa de evaluare a acestora, pentru a se stabili dacă este cazul să se continue urmărirea penală, să se dispună punerea în mișcare a acțiunii penale și ulterior, dacă este cazul să se dispună trimiterea în judecată.

2. Trăsăturile caracteristice ale urmăririi penale

Urmărirea penală este supusă principiilor de bază ale procesului penal, dar având în vedere specificul activităților desfășurate în această fază, precum și scopul pe care îl are – acela de descoperire a faptelor și făptuitorilor – urmărirea penală are anumite trăsături caracteristice, care o deosebesc de celelalte faze ale procesului penal. Acestea sunt:

- lipsa de publicitate,
- subordonarea ierarhică a organelor de urmărire penală,
- lipsa contradictorialității,
- caracterul preponderent scris.

2.1. Procedura din cursul urmăririi penale este nepublică

Caracterul nepublic al urmăririi penale nu ne conduce la ideea că urmărirea penală este secretă; interesul efectuării cercetărilor precum și interesul particular (deoarece ne aflăm sub umbrela principiului prezumției de nevinovăție) presupune ca urmărirea penală să se caracterizeze prin discreție, ocrotirea vieții private și respectarea demnității persoanei. Strângerea probelor în această etapă are drept scop constatarea necesității sau oportunității trimiterii în judecată.

Părțile și subiecții procesuali principali au dreptul de a participa prin apărător la efectuarea oricăror acte de urmărire penală, putând formula o cerere de a fi încunoștințați în acest sens. Pot solicita studierea dosarului și efectuarea de copii după actele acestuia²⁶.

2.2. Subordonarea ierarhică

Subordonarea ierarhică în efectuarea actelor de urmărire penală este o consecință a organizării piramidale, ierarhice a sistemului organelor de urmărire

²⁵ A. Crișu, *op. cit.*, p. 384.

²⁶ Aceste drepturi nu sunt discreționare, putând suferi, în anumite condiții limitări, în măsura în care interesul soluționării cauzei o impune